

Hónapló

Parászka Boróka

Kinek méz, kinek ostor

A nyár az amerikai, utcai összecsapásokba torkolló polgárjogi mozgalmakkal kezdődött és a fehérorosz választás utáni kétségbeesett küzdelmekkel végződött. A globális feszültség helyi megnyilvánulásait, a demokráciahiány tüneteit vágyakozó, sóhajtozó figyelem követte Kelet-Közép-Európában. Itt, a társadalmat különböző, kevésbé erőszakos, de annál hatásosabb eszközökkel korrumpáló, bénító autokráciákban.

A nagy esemény Erdélyben idén, a világiárvány idején az volt, hogy nem történt semmi. Nem látogatott ide „hagyomány” szerint Orbán Viktor, nem rendezték meg a tusványosi nyári tábort és seregszemlét. Mindenki számított erre a semmire, nem okozott különösebb meglepetést, hiszen minden tömegrendezvényt lemondtak nálunk is. De az elmaradt táborozáson túl is van valami mély, különös és reflektálatlan hiány.

Orbán Viktor rendszeres látogatásaival ez a tér, Erdély a maga kitüntetett helyére került a mai, nacionalista politikában. A nemzetállami határok újraértelmezése, a „nemzeti összetartozásra” való hivatkozás, a külpolitikai viszonyok áttekintése adott némi hangsúlyt a térségnek. Igaz, ez a kiemelt hely egyre kopott az utóbbi időben. Az elmúlt években egyre kevesebb szó esett a határon túl élő magyarokról, mintha fontos mellékszereplőkből alig érzékelhető statisztákká váltak volna. A határon túli magyar szervezetek is eljelentéktelenedtek, megritkultak az egyeztetések, a nagy bejelentések, a négy-öt évvel ezelőtt még oly lelkesedéssel, széles közönség előtt folytatott határon túli látogatások, „belovaglások” Erdélybe (ilyen emlékezetes és teátrális performansa volt Semjén Zsoltnak Kézdivásárhelyen).

Valószínű, hogy ugyanannak az eljelentéktelenítésnek, elnémíttatásnak az állomásait lehet itt is látni, mint ami az egész magyar társadalomra jellemző. Akit korrumpálni lehetett az elmúlt években, azt korrumpálták. Akiket el kellett hallgattatni, elhallgattatták. Kinek méz, kinek ostor. A kisebbségi magyar szervezetek megkötötték a maguk alkuit. Az RMDSZ különösen jeleskedett ebben a kiegyezésben. Látványos, bőkezű támogatások jutottak nemcsak a központi, kolozsvári szervezetnek, de a vidéki polgármestereknek, a Fidesz helyi szövetségeseinek, embereinek is. Az RMDSZ mellett számtalan kisebb-nagyobb civil és egyházi szervezetnek. A sokféle szivárgó temérdek pénz miatt erősödtek az egymással szemben álló, de a pénzosztó magyar kormány iránt lojális érdekkörök. Csendben, fojtottan kialakult az osztozkodás éveiben a mindenki háborúja mindenki ellen, és a feltétlen engedelmesség és alárendelődés a budapesti központnak. Háború és béke együttállása. Tökéletesen átláthatóvá és irányíthatóvá vált így Ma-

gyarország saját határain kívülre terjesztett politikai tere, a szavazatmaximáló mechanizmus olajozottan működik, a támogatásoktól való függőség, a más – nem magyarországi – forrásokról való lemondás pedig kiszolgáltatottá, hosszú távon lekötelezetté tette ezeket az úgynevezett határon túli szervezeteket. Immár nincs szimbolikus harc sem azért, hogy kié Erdély. Nincs különösebb vonzereje a tyoffadt, megvásárolt Erdélynek. Elmúlt a nemzeti romantikának az a korszaka, amelyet a visszaszerzés, a revans motivált. Erdély immár beltelek. Egyre inkább lelakott, kiaknázott, bekebelezett beltelek.

A magyar kormányhivatalok felteltek a lojális, Erdélyben rekrutált hivatalnokokkal, a legundokabb, legnépszerűtlenebb megbízásokat kapták – hosszú távú taktika ez is. A messziről jött ember mondhat, amit akar, különösen egy autokrata rendszerben, különösen akkor, ha a hatalom ott áll a háta mögött. A messziről jött embert pedig kellő pillanatban messzire lehet majd száműzni, ha kellemetlenné, feleslegessé válik, ha okafogyottá lesz a megbízása. Ki tudja? Ahogy tündökölnék most ezek az ilyen-olyan kitüntetésekkel, pozíciókkal megajándékozott emberek, pont olyan bukás sejlik fel a jövőben – ez a rendszer természete, elég sok ilyen hirtelen felfutó, majd megbicsakló pályát lehetett látni az utóbbi években. Nem is az emberállomány kopása, a társadalmi feszültség tudatos keltése és fenntartása érdekes ebben a játszmában, még csak az sem, hogyan üresedhet ki egy olyan erős, intenzív történelmi szimbólum, mint Erdély. Hanem az, ahogyan a ki-semmizett, letarolt, magára hagyott társadalom – az amerikai és belorusz mozgalmak távoli fényében – reagál.

A csend, a távolmaradás, a magyar belpolitika elfordulása ellenére Erdélyben különösen fontos, választási évben járunk. Szeptember végén önkormányzati, néhány hónap múlva parlamenti választás lesz. Az a klientúra méretteti meg magát, melynek tagjai az elmúlt években meg tudtak maradni az agyonkontrollált budapesti támogatotti körben. A Budapestnek megfelelő, azt fegyelmezetten kiszolgáló, odabeszélő-nyilatkozó, és a román politikai életből kényszerből vagy örömmel kihátráló politikusok. A közép-generáció, amelyet az elmúlt évtizedben neveltek ki, tartottak fent a NER képére és hasonlatosságára.

Csakhogy amíg a határon túli NER épült, az amúgy is rétegzett, diffúz határon túli társadalom tovább polarizálódott. A saját politikai elitjéhez kötődő, amúgy is könnyen lazuló viszonyok most tovább lazultak. Kiábrándulás kiábrándulást követett. A most választásra készülők képtelenek azokhoz az emberekhez beszélni, akiknek elvileg meg kellene választaniuk őket. Nemhogy közös programok és célok nincsenek, nincs politikai közösség, és nincs közös politikai nyelv sem. A szimbólumok elkoptak, elhasználódtak, más szimbólumok pedig nincsenek. Pedig nagyon kellene valami poszt nacionalista felhajtó erő, ez érződik a Magyarország határain túl nyúló és egyre kínosabban vergődő NER igyekezetén. Már minden mozgósító patront ellőttek: a románellenességet, a romaellenességet, az antiszemitizmust, leszámoltak az értelmiséggel, unalomig riogattak a menekültekkel. Akut ellenséghiány van egy olyan rendszerben, amely az ellenségképekre épített.

Háborús hiányállapot a permanens, látens háború, a háború illúzióját fenntartó rezsimben. Mi lesz ebből? Az önkormányzati választás előtti hetekben a tehetetlenség és az elégedetlenség, valamint a magára maradottság érződik. A mindenhova beszivárgó, mindent bekebelező NER egyszerre vált ki undort, riadalmat, és egyszerre kelti – hasonlóan Magyarországhoz – azt az érzést, hogy mindezzel nincs mit kezdeni, ettől nem lehet szabadulni. Hiszen olyan sok szinten, olyan sok embert érintően, olyan sokféle módon van jelen, hogy az eddig ismert módszerekkel, gesztusokkal valami nagy, hirtelen jövő katarzissal, megtisztulással nem lehet lerázni, eltávolítani. Ráadásul cipelni kell azt a szégyent, terhet, ami a Magyarországon szolgáltatott túlteljesítő erdélyi klientúra kelt az Erdélyben élőkben. Hogy ez milyen terhet jelent, hogy milyen mértékben növeli a tehetetlenség érzését, azt kívülállónak nehéz megmagyarázni. Mindenféle szimbólum elkopott már, oda a jelképes nyelv. Egyetlenegy dolog tartja magát makacsul, a pozitív tartományból a negatív tartomány felé tartó „erdélyizés” vagy a NER legifjabb dialektusának megfelelően a „külhonizás”. Vidnyánszky Attila utóbbi hetekben tapasztalt tündöklése, politikai felmagasztosulása (ki gondolta, hogy van még neki feljebb és még feljebb?) széles körű ellenállást váltott ki. A legkülönbözőbb helyekről, legkülönbözőbb műfajban, hangvételemben hangzottak el kritikák. Szinte egyikből sem maradt ki a megjegyzés, hogy Vidnyánszky azért teszi, amit tesz, és azért teszi úgy, ahogy teszi, mert „külhoni”, mert „nem ismeri a magyarországi közelmúltat”, mert az ukrajnai viszonyokban szocializálódott. Ugyanezeket a mondatokat ismételték el, Romániára és a Ceaușescu-rezsim örökségére hangolva, az erdélyi klientúra kapcsán is. Nem is az a bántó, hogy erdélyiként, kárpátaljaiként hirtelen a kívülálló, a gyanús, a megvesztegethető és a megvásárolt szerepében találja magát az ember. Hanem az a riasztó, hogy a rendszer működését ennyire le lehet egyszerűsíteni, ilyen könnyen meg lehet spórolni a megértésére tett erőfeszítéseket. Nem mellesleg ezzel a gesztussal kétségbe lehet vonni az empátiát, a szolidaritást. Feltételezni lehet, hogy aki a Ceaușescu-korszakban, a szovjet vagy a posztsovjét érában élt, az csakis az önkényuralmi rendszereket szolgáló kiszolgáló ember lehet. Intő jel kellene legyen ez. Ezen az alapon mindazok, akik a NER-ben éltek, a NER áldozatai, szemlélői voltak, örökre magukon viselik majd a NER billogát.

Persze legyen az emberben empátia. Ilyen feszült helyzetben, mint amilyen a mai magyarországi, nagyon könnyen kiszaladnak a kétségbeesett, sarokba szorított emberek száján kétségbeesett, rosszul megfogalmazott, át nem gondolt mondatok. Ahogy a NER kárvallottjai nem tudtak szembeszállni és leszámolni a NER embereivel, úgy nem tudott a beltelkesített, letarolt Erdély sem szembeszállni és ellenállni. Közös a felelősség. A xenofóbia fenti megnyilvánulásai a többi riasztó szimptomához képest csupán enyhe tünetek. Az igazi nagy baj a meghasonlott, hitelét és szerepét veszített politikával szemben a politikai közösség(ek) artikulátlansága. Hogy lehet bármiféle érdeket megfogalmazni, ha az érdekképviselő intézményes szinten megbukott? Hogy lehet bármiféle politikai diskurzust elindítani és fenntartani pseudoháborús viszonyok között? A közéleti delírium heteiben, hónapjai-

ban kellene elkezdni valamiféle megbékélési, újrakezdési programot, valami normalizálást eszköztelenül. Sem fogalmaink, sem szerepeink, sem eszközeink nincsenek ehhez. Lehet, hogy épp ezzel a nihillel való szembenézés segíthet a továbblépésben. Tiszta lapra, újrakezdésre van szükség. Ha van esély bármiféle tiszta lapra ebben az alapvetően immorális, konfliktusok által felemésztett közegben. Paradox módon épp az autokrata rezsimék válsága mutat némi reményt. Az, ahogyan a mesterségesen gerjesztett és fenntartott társadalmi konfliktusokon túl felsejlik a valóság. Az amerikai mozgalmak és a belorusz lázadás is ennek a távoli, de vigasztaló példája: az emberekben a legnehezebb, legreménytelenebb helyzetekben ébred fel, éled újjá a szolidaritás, az ellenállás. A teljes elnémíttatás ideje alatt találnak rá a saját, valódi hangjukra. Hátha.

Hargitai Miklós

Valami bűzlik

1990 óta járok nyaranta átlagosan minden második évben Skandináviába. Először gyakorlatilag véletlenül mentem, aztán évtizedeken át kedvtelésből (vagy inkább szenvedélyből), néha munka miatt, az utóbbi esztendőben pedig családdegyszítő nyaralásokra. Utaztam már vonattal, hajóval, repülővel, ezek sokféle kombinációjával, de a legtöbbször autóval: Fiattal, Ladával, Volkswagennel, Saabbal, Volvóval, Subaruval, Forddal, Opelrel. Csukott szemmel talán még nem tudnám megtenni a Győr–Pozsony–Malacky–Brno–Pozsony–Drezda–Berlin–Rostock útvonalat, de a határátkelőket, a benzinkutakat, a sztrádák melletti autóspihenőket, a nagy lejtőket és emelkedőket, a visszatérően beduguló útszakaszokat mind ismerem. Tudom, hogy a német fővárost melyik napszakban érdemes jobbról vagy balról kerülni, mikor lehet megkockáztatni a városközponton áthaladó (de végig autópálya jellegű) rövidebb utat, és hogy a cseh–német határon Bad Schandaunál van egy gyönyörű kerülő az Elba völgyében, ami csak kicsivel kanyargósabb, de sokkal élvezetesebb az alagutakon át vezető főútnál. Az utóbbi tíz évben ötször vezettem ki és vissza (tavaly is megvolt a koppenhágai kirándulás, de annyira olcsó volt a jegy, hogy kivételesen repültünk) – ez nem dicsekvés, nem is panasz, csupán azt szeretném érzékeltetni veled, hogy az utazások frekvenciája nemcsak a rácsodálkozást, hanem a változások regisztrálását is lehetővé teszi. Nem alkalmi vendég vagyok, hanem rendszeresen visszatérő átutazó – arra is volt már példa, és talán lesz is még, hogy egy éven belül többször is –, elraktározom az érdekességeket, sokszor kép formájában is. És mivel az újságírói hivatásnak köszönhetően Magyarországon is sokat utazom, bőven van összehasonlítási alapom.

Az idei dán kiruccanásról augusztus elején érkeztem vissza. Aki a magyar szakaszra nem vesz autópálya-matricát, a szlovák határig Székesfehérvárt, Győrt, Mosonmagyaróvárt és Rajkát érintve, vagyis Magyarország talán legfejlettebb, legtehetősebb részén keresztülhajtva jut el. A túloldalon az út előbb Pozsony elővárosaiban kanyarog, majd húz egy olyasfajta ívet a szlovák fővárosban, mintha Budapesten tennénk egy Rákoscaba–Mátyásföld–Rákospalota–Újpest–Óbuda félkört, és onnan hajtánánk rá a sztrádára.

Az itthonról érkező autós már ott, az első etap során sejteni kezdi, hogy valami idehaza nagyon félrecsúszott, és később, Szlovákia nyugati sávjában, majd Csehországban ez a vélelem csak erősödik. Az embernek az az érzése, hogy Magyarország az elmúlt tíz évben nem változott – nyilván változott, de nem annyit, hogy Nyugat-Magyarországon két évente keresztülhajtva a változás látványos legyen –, Szlovákia és Csehország viszont állva hagyott bennünket. Az utak például sokkal jobb minőségűek odaát. Nem csak az újak, a régebbiek is: a Pozsony és a cseh határ közötti sztráda felújítása egyidős a mi M7-esünkével, a színvonala viszont összehasonlíthatatlanul magasabb (és erre nem magyarázat az, amivel nálunk a szétrepedező aszfaltot mentgetni szokták, hogy ti. a nappali enyhülést és az éjszakai kemény fagyokat hozó telet semmilyen út nem bírja; a jelek szerint a szlovák bírja, talán azért, mert ott másképp oldják meg a pártfinanszírozást, vagy csak azért, mert az ottani állami beruházó nagyjából kétszer annyi garanciát ír elő a kivitelezőknek, mint nálunk; amúgy a szlovák utak ezzel együtt is olcsóbban épülnek, mint a magyarok).

74

A város szélén burjánzó lakóparkfűrtök is tetszetősebbek, amihez az államnak csak annyi köze van, hogy mit ír elő a nem kevés szabályozás: kisebb a zsúfoltság, több a zöld terület, szebbek a házak, és valahogy sokkal átgondoltabbnak tűnik az egész. Pozsony kifejezetten elegáns, menő hely lett az utóbbi évtizedben, és sokat fejlődött Prága is. A csehek fővárosa körül még nincs körgyűrű, keresztül kell evickélni a városon – ez egyébként az egész 1100 kilométeres útvonal legnehezebben autózható része –, bevásárló-, lakó- és ipari negyedeken, a kitéblázás pedig annyira hézagos és esetleges, hogy nehéz megúszni eltévedés nélkül, de mindig van valami, ami legutóbb nem volt, mostanra pedig már elkészült, a házak egyre csinosabbak, az utak pedig, akár csak Szlovákiában, ott sem akarják ledobni magukról az autót.

Úgy fest, mintha Szlovákia – nem csak Pozsony környéke, de kétségkívül ott érzékelhető a leginkább – ugrott volna egy hatalmasat, Csehország pedig lépésről lépésre, folyamatosan haladna. A Mol benzinkúthálózat mindkét országban jelen van, ami a magyar szívnek öröm, de nem az árakkal akarja megnyerni a töltőállomások versenyét, pedig a méretgazdaságosság okán megtehetné. (Ha már üzemanyag: tankolni jelenleg Csehországban érdemes, minél távolabb az autópályától. Dániában nagyon nem – még dízelt sem, pedig az lényegesen olcsóbb a benzinnél –, akkor már sokkal jobban megéri Rostocknál lekanyarodni a komp előtt, és teletölteni a tartályt a bevásárlóközpontoz közelében.)

Németországban az a legfeltűnőbb, hogy nyoma sincs annak az anarchiának, amelyet a magyar kormány sajtó – mindenekelőtt a közrádió és a köz-

tévé – egész Nyugat-Európa vonatkozásában vizionál. A németeknél a szokásos németes rend van, csupán annyi a különbség a mostani és a megelőző évek között, hogy ezúttal valamivel kisebb a forgalom az utakon. Továbbra is biztonságos a kocsiban aludni az autópálya-pihenőkben, amit itthon nem szívesen kockáztatnék meg. A gedseri komp menetideje most 1 óra 45 perc – amikor először jártunk arra, még közelebb volt a három órához –, és bármilyen az időjárás, a hajó mindig pontosan indul. Jó és rossz időben, éjjel és nappal mindig ül egy sirály a hátsó hajókorláton (lehetséges, hogy ugyanaz; a nagyobb testű sirályok akár harminc-negyven évig is élnek), elfogadja az ételt, és csak akkor repül föl, ha karnyújtásnyinál jobban megközelítjük. Amikor pedig partot ér a Rostockból induló járat a dániai oldalon, az egy kicsit olyan, mint a hazatérés: már csak 160 kilométer van hátra Koppenhágáig, az utak simák, a vezetők nyugodtak – az idegrendszer kisimul, és a Keletről jött, állandóan szorongó polgár átadja magát annak az érzésnek, amit a jól szervezett, évszázadok óta nagyobb zökkenők nélkül élő társadalmak tagjai éreznek (csak éppen nekik fel sem tűnik, mert ebbe születtek bele, nekünk viszont olyan, mintha egyfolytában egy többnapos ünnep első délutánján lennénk, amikor úgy várhatjuk az estét, hogy tudjuk: mindegy, hogy mikor alszunk el, biztosan nem kell beállítani az ébresztőt).

Egy olyan országban, ahol az emberek harmincéves futamidejű, három százalék körüli fix kamatú hitelre vesznek lakást, az áruházak ingyen adnak utánfutót a bútorszállításhoz – akkor is, ha nem vásárolunk semmit, csak egyik lakásból a másikba költözünk –, a lakcímbjelentést pedig interneten vagy telefonon is el lehet intézni, nem az a dolgok jóságának mércéje, hogy mi változott, mióta legutóbb arra jártunk. Amager, amely elnevezés egyrészt Koppenhága déli harmadát, másrészt a két sziget közül a kisebbiket jelöli, hiába szerves része egy világvárosnak, most is olyan, mintha egy húsz évvel ezelőtti délsvéd kisvárosban lennénk. A házak előtt fügefák nőnek – teremnek is –, itt-ott szőlőt is látni, a cseresznyefa kifejezetten gyakorinak számít, a varjak és a csókák pedig kevésbé tartanak az emberektől, mint nálunk a városi galambok. A reptér és a belváros között közlekedő metró egyik állomása konkrétan a tengerparton van; ezt úgy kell elképzelni, mintha leszállnánk a Pöttyös utcánál, és az emeletes házak mögött ott lenne a tenger egy remek, főnyes stranddal. Van hozzá street workout pálya, sekély lagúna a kicsiknek, hosszú móló és mély víz a nagyoknak, a partra települt mobil könyvtár, öltözők és mosdók sora – de tényleg az a legjobb benne, hogy a főváros bármely pontjáról fél órán belül elérhető kerékpárral vagy közösségi közlekedéssel. Az Amager Strandpark mai formájában 2005 óta létezik, de a dánok már eléggé belakták: augusztus elején, amikor akár 28 fokig is fölszaladt a nappali hőmérséklet a parton, a vízben pedig megközelítette a 20 fokot, mozdulni is alig lehetett. Koppenhágában az elővárosokkal együtt egymillióan laknak, és a városnak csak néhány tengerparti strandja van, igaz, mind szabad, és jellemzően több kilométer hosszúak.

Az az ötlet, hogy eladják vagy beépítsék, természetesen föl sem merül, a több száz méter széles parti sáv a porrá tört kagylóhéjra emlékeztető fehér homokkal, a füves dombokkal, a futásra és görkorcsolyázásra is alkalmas

sétányokkal, a kajakkölcsönzőkkel és jégkrémpavilonokkal együtt közösségi tulajdonban van, és ez a státusz ugyanolyan állandónak tűnik, mint az, hogy Koppenhágát szociáldemokrata városvezetés irányítja (vagyis nem fenyeget az a veszély, hogy az ottani Fidesz – természetesen nincs ottani Fidesz: ez a fajta képződmény nem él meg azon az éghajlaton –, megjelenik az oligarcháival, hogy kisajátítsa, lebetonozza, és teleszórja sűrűn épült, kétes ízlést tükröző, profitmaximalizáló lakótömbökkel).

Pár napot az amageri strandon tölteni, aztán visszautazni a Dánia–Németország–Csehország–Szlovákia útvonalon, fölér egy népfőiskolai kurzussal: amikor az ember belép az otthonába, bekapcsolja a propagandatévét, és meghallja, hogy Európa-szerte mindent elborít a káosz, mi viszont az összes létező világok legjobbika, a béke szigete vagyunk, az agyában a tárcsák azonnal ledobják az ékszíjat. Ez az állítás pont addig hihető, amíg nyugati vagy északi irányban át nem lépjük az országhatárt – és azért lehet mégis szavazatszerzésre használni, mert akik használják, azok sajnos pontosan tudják, hogy a magyarok többsége nem megy innen sehová.

Dalos György

Csütörtök

76

Berlin–Budapest, 2020. augusztus

Bodor Ádám Sinistra körzet című regényében az isten háta mögötti román falu és a szomszédos ország között hetente egyszer, csütörtök délelőtt emelik fel a határsorompót, és a helybeliek ebből tudják, hogy aznap csütörtök van. Ilyenfajta időérzetet szuggerál nekem az elmúlt fél esztendő. Világos: a helyváltoztatás hiánya, a nyilvános események kimaradása és a tájékozódásnak a képernyőre való fokozatos leszűkülése önmagában is elszigetel, kedvetlenné tesz, a maszk mintha viselés nélkül is ráfeszülne az orrnyeregére, a ritka éttermi kalandok lappangó büntudatot ébresztenek. Mindezen tüneteket szívesen fogom a vírusra, pedig a dolog úgy áll, hogy az idő számomra már régebben kizökkent, és még azt sem mondhatom Hamlet módján, hogy „én születtem helyretolni azt”. Hála istennek azonban pontosan tudom, hogy a legközelebbi csütörtök mikor lesz. Augusztus 6-án, azon a napon, amelyre a repülőjegyem szól, és amelyen a ferihegyi „sorompót” felemelik.

Történetesen ebben a furcsa időben, mint a németek neveznék, Unzeitban, „nemidőben”, jutott el hozzám egy ifjú ellenzéki politikus nyilatkozata, amelyben kifogásolta a pártját negligáló nyugdíjas szavazók magatartását, mondván, hogy ne döntsenek azok a jövőről, akik azt már feltehetően úgyszem fogják megérni. Nincs bennem hajlandóság utánanézni a forrásnak, lehet, hogy nem pontosan így mondta, a másik oldal mindenesetre felhasználta a propagandájában, mégpedig a mondott párt embertelenségének bizonyítékaként. Ez persze nem csoda, édes hazánkban a történések nem

magukért fontosak, hanem felhasználhatóságuk miatt. Még az egész társadalom által megvetett pedofil diplomata esetében is arról szól a vita, hogy az illető melyik párt embere volt azt megelőzően, hogy a 19 ezer gyerekpornót megtalálták a gépén.

A Lánchíd örvén sem azt taglalják, hogy mekkora a katasztrófaveszély, hanem hogy ki lesz a felelős a még el sem kezdett védekezés elmaradásáért. Ilyen az élet mifelénk, márpedig Karinthy óta tudjuk, hogy „az élet olyan, mint a Lánchíd”.

Nos, ami a szépelegve „szépkorúnak” nevezett polgárokat illeti, legalábbis az én esetemben van valami a pelyhedző állú közszereplő állításában. Én valóban nem érzem magam illetékesnek a 21. század húszas-harmincas évei ügyében, noha kihalni sem készülök a következő ciklusokban. Figyelemre méltónak találok azonban, hogy az 1990 óta megtartott választásokon és referendumokon milliós tömegek kerülték el az urnákat, mégpedig nem alattomos bojkottszándékkal, hanem mert okkal vagy ok nélkül úgy érezték, hogy a meghozandó személyi vagy tárgyi döntés nem róluk szól. Mellesleg 1878 és 1890 között létezett Magyarországon egy komoly politikai erő, amely önmagát Nemválasztók Pártja néven határozta meg – ebből épült fel a későbbi szociáldemokrácia. Programjuk elég magvas volt: követelték a termelőeszközök társadalmi tulajdonba vételét, az általános és titkos választójog bevezetését, az egyesülési és gyülekezési jogok biztosítását, valamint a sajtószabadság garantálását. Az első pont talán kicsit túlzó vagy korai, de a többi kifejezetten időszerű és a párt rövidített elnevezése – NVP – sem hangzik rosszul.

*

Szombat délután A. útnak indult, hogy barátnőjével együtt megtekintse a Palais Populaire-ben a Christo-kiállítást. A bolgár származású avantgárd művész és felesége Berlinben 1995-ben lett népszerű, amikor becsomagolták, azaz műtárggyá emelték a Reichstag épületét. A huszonötödik évforduló alkalmából kiállított maketteket a közönség érthetően korlátozások mellett tekinthette meg: a Deutsche Bank tulajdonában lévő palota belső termeibe egyszerre csak harmincöt látogatót engedtek be, az épület előtt a májusi megnyitás óta hosszú sorok váraкоztak, betartva a kötelező álarcviselest és a másfél-két méternyi testi távolságot.

Ezen a szombat délutánon azonban A. és barátnője végül nem jutott be a kiállításra. Már az Unter den Linden és a Friedrichstrasse sarkán sem lehetett tovább haladni, az utcát elkerítő rendőrsorfal mögött tüntetők tömege vonult a Brandenburgi kapu felé. A „Vége a járványnak! A szabadság napja!” jelszóval meghirdetett felvonulás elvileg békés volt, ahogy azt az alkotmányban rögzített gyülekezési jog megengedi. Ámde maszk és távolságtartás nélkül tüntettek, s ez kellő indokot szolgáltatott a hatósági közbelépéshez. Mindazonáltal a rendőrök kesztyűs kézzel bántak a tiltakozókkal, ami, persze, járványügyileg is érthető. Sokaknak fel is jegyezték az adatait, s ellenük eljárás indul, amely valószínűleg pénzbüntetéssel fog zárulni. A tiltakozók rendőrségi becslések szerint húszezren lehettek, a különféle portálok ezt a számot a teljesen valószínűtlen másfél millióra turbózták fel. A véleményformálók a megmozdulást egyértelműen a jobboldalhoz kötik. Konkrétan egy

stuttgarti Másként Gondolkodók nevű szervezethez, Berlinben pedig az AfD-hez. A tiltakozók érvelése szerint az államhatalom egy a liberális média által mesterségesen felfújtt járványveszélyre hivatkozva korlátozza a gyülekezési jogot.

A radikális baloldal nem vett részt a mozgalomban, mi több egy-két spray-felirat erejéig el is ítélte: „Corona-Leugner/Innen (a koronatagadók) = Faschisten”, olvasom egy ház falán, Másutt meg a „Corona-Relativierer” (koronatagadók) ellen emelnek szót, gondosan ügyelve arra, hogy a férfiakat és a nőket („Innen”) a PC helyesírási szabályai szerint egy szóba foglalják. Engem e stilisztikai furcsaság helyett inkább a képernyő nyújtotta látvány foglalkoztatott. A tömegben feltűnően sokan voltak szemlátomást idős emberek, s egy-két nyugdíjas igencsak hevesen nyilatkozott a vesztegár szabadságkorlátozó rendelkezéseiről, fittyet hányva arra, hogy a járványügyi szakemberek egyértelműen a kockázati csoportokba sorolják őket. Közben a teljes média naponta festi a falra a homályos tartalmú második hullámot, mint valami bibliai „mene tekelt”, a megméretett és könnyűnek találtatott emberiség büntetésének újabb fokozatát. Én pedig, miközben nem menekülök a járvány elől, bár beleszaladni sem kívánok, kelet-európai szkepticizmussal próbálom helyére tenni a valóságot és annak mediális megjelenítését. Amikor például kormányunk rizikószempontból piros, sárga és zöld országokra bontja a világot, lehetetlen, hogy erről ne a múlt rendszer kultúrpolitikájának hármasszava, a „tűrés-tiltás-támogatás” jusson eszembe.

Ezen a nyáron vasi és zalai falvak között vagy a Gemenci erdőben járva a fent említett „Unzeit” is feloldódik a táj békéjében. Visszatekintve ifjú- és felnőttkorom legnagyobb kihagyásának a természetet érzem. Nagyvárosi emberként, politizáló könyvfalóként csak az utóbbi két évtizedben tapasztalom a szabad szemmel elsajátítható, magyarázatra nem szoruló környezet örömeit. Ez is időtlenség, de nem kívülről reám kényszerített, hanem kivételes kegyként megengedett, olyasvalami, mint a költészet, amelyhez a legrövidebb úton, memóriámban vagy egy könyv révén juthatok el, s önmagáért, ízlésvilágomban leginkább a rímek édességéért fogyasztom. A két teljesség nagy ritkán találkozik, legutóbb egy hirtelen eszembe ötlött Petőfi-vers kapcsán: „Másfelől, a Tisza túlsó partján, / Mogyoró- s rekettye-bokrok tarkán, / Köztök egy csak a nyílás, azon át / látni távol kis falucska tornyát. / Boldog órák szép emlékeképpen / Rózsafelhők usztak át az égen. / Legmesszebből rám merengve néztek / Ködön át a mármárosi bércek.”

Nem is tudom, láthatók-e még a Tisza bármely pontjáról, ráadásul „ködön át”, akár távcsővel is, a mármárosi bércek. Ez a huszonnégy éves poéta mindenesetre látta, és megállt abban a világban. Én meg legfeljebb korabeli metszeteken nézhetem, természetesen az internetről lehalászva, hírek és álhírek, Facebook-bejegyzések és mailüzenetek között bukdácsolva, beletörődve az idő vigasztalan végességébe, egy érába, amelyhez én belsőleg már nem tartozom, érte felelősséget nem vállalok, s legfőljebb mint utókoraként történelmi csütörtököt veszem tudomásul.